

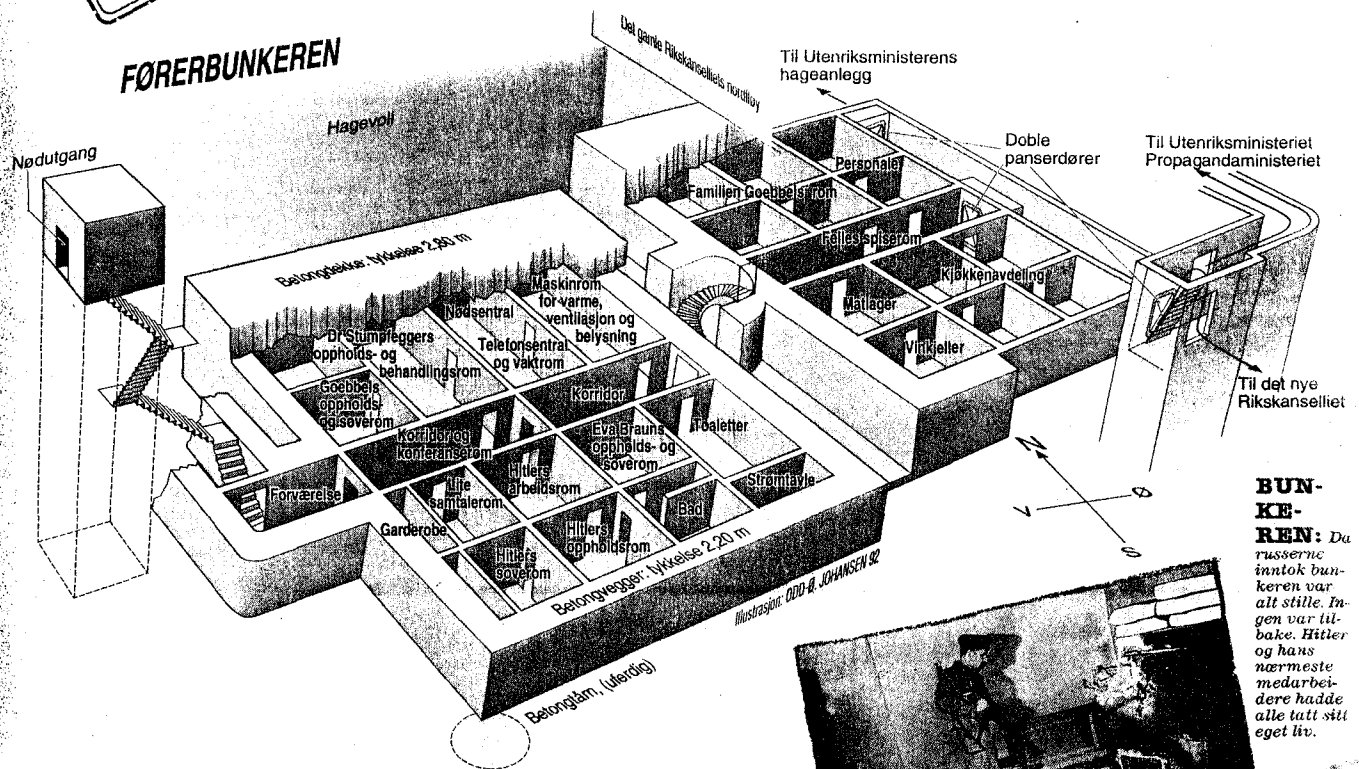
DOKUMENT
S Ø N D A G

102460

Dagbladet
25/10 -92

**STRENG
GEHEM**

FØRERBUNKEREN

**BUN-
KE-
REN:** Da
russerne
inntok bun-
keren var
alt stille. In-
gen var til-
bake. Hitler
og hans
nærmeste
medarbei-
dere hadde
alle tatt sitt
eget liv.

DE SISTE DAGER

I HITLERS BUNKER

Av GITTE MERRILD Bearbejdet av TONE GAMMELGAARD

DE SISTE DAGER I HITLERS BUNKER

Forts. fra forrige side

husly. Mor og barn i den øvre bunker, propagandaministeren selv i den nedre.

Omringet av russerne

Over bakken var Berlin nå omringet på tre kanter av russerne. Dagen etter sin fødselsdag hadde Hitler gitt SS-general Steiner ordre om motangrep. En ordre mannen ikke kunne utføre med det lille han hadde igjen av utmattede styrker.

Da Hitler fikk høre dette ved det daglige middagsmøtet, eksploderte han. Noe som – ifølge Misch – sjelden skjedde.

«Krigen er tapt!» skrek han, vekselvis hvitt og lyseblå i ansiktet. Han beordret sine folk ut av møterommet, bare fire generaler fikk bli. Hva som siden skjedde, vet ikke Misch. Han var ikke selv til stede på møtet, selv om han har fått høre om det etterpå.

Resultatet ble i alle fall at Hitler ga sine folk fri til å forlate bunkeren og bringe seg selv og sine nærmeste i sikkerhet. Rochus Misch gikk sammen med flere andre, men ikke for å redde sitt eget skinn.

– Jeg kjørte hjem til min kone og lille datter for å få dem med en av gruppene ut av Berlin. Men min datter var så syk at min kone nektet å flykte med henne. Jeg kunne si hva jeg ville, men hun ville ikke forlate huset. Så jeg kjørte tilbake til bunkeren og gjenopptok vakten min, sier Misch, som ikke et øyeblikk drømte om å svikte sin sjef.

– Var jeg ikke blitt tildelt tjeneste i bunkeren, ville jeg kanskje forlatt Berlin. Men det kunne jeg ikke under de daværende omstendigheter. Jeg var jo soldat og gjorde naturligvis min plikt, sier den eldre mannen. Han er så vennlig og sympatisk at det er vanskelig å begripe at han ikke bare støttet det nazistiske redselsregimet og dets øverste leder rent personlig, men også i dag forteller om det med glede.

Hitler rasende

23. april om kvelden mottok Hitler et telegram fra riksmarskalk Hermann Göring i Berchtesgaden, der han tilbød seg å overta makten i Tyskland. Göring sendte også telegram til von Ribbentrop, Goebbels og generalene Keitel og Krebs, der han skrev at de skulle rapportere direkte til ham, hvis de ikke hadde fått andre ordre fra Hitler.

Da det kom Hitler for øre, ble han rasende. Han fraktet Göring alle titler, og kalte ham en forræder. Det fikk selv de tykke veggene i bunkeren til å skjelve.

Dagen etter rammet ulykken Rochus Misch privat. Hans svigerfar og to av hans nærmeste venner ble drept av en russisk granat.

29. april giftet Hitler seg med sin elskerinne gjennom mange år, Eva Braun. For første og siste gang fløt det av sekt (tyssk champagne) i bunkeren. Hitler diktet deretter et privat og et politisk testament. I det siste fraskrev han seg ethvert ansvar for krigen, og la skylden på «internasjonale politikere som enten er av jødisk rase eller handler i jødisk interesse».

30. april tok Eva Braun og Adolf Hitler cyanalium, blåsyre, i små kapsler, og Hitler skjøt seg samtidig.

Skutt i tinningen

– Stemningen var så ladet at det var uutholdelig, forteller Misch. – Alle visste at «der Chef» ikke hadde i sinne å forlate bunkeren i live, men ingen visste når han ville gjøre ende på det. Siste gang jeg så ham i live, var klokken 11 om formiddagen.

– Først om ettermiddagen hørte jeg noen rope: «Linge, Linge, jeg tror det er skjedd!» Heinz Linge var Hitlers personlige tjener.

– Jeg var på vei over i Kancelliet for å spise. Jeg ble meget redd og gikk videre, men snudde så og løp tilbake med bankende hjerte. Da så jeg at Linge, adjutant Günche og en til svøpte «der Chef» inn i et ulitpe og bar ham opp trappa. Han var skutt i tinningen.

– Eva Braun satt i sofaen med bena trukket opp under seg. Hun så ut som hun sov. Det var forferdelig, men også en lettelse. Nå visste vi at alt omsider var over, sier Misch.

Han diskuterte med en soldatkamerat hva de nå skulle gjøre. Kameraten valgte å stikke av, Misch gikk tilbake til vaktrommet sitt.

Forgiftet sine egne barn

Da han begynte sin vakt kl. 14.00 1. mai, lekte de seks Goebbels-barna i den nedre bunkeren. Misch ga dem brus og spilte litt ball med dem. Senere samme dag, han vet ikke hvor sent, så han at Magda Goebbels hadde kledd dem hvitt nattay og holdt på å børste håret deres omhyggelig i værelset overfor Mischs vaktrom.

– Jeg hadde hørt rykter om at heller ikke familien Goebbels ville forlate bunkeren i live, men kunne ikke for alvor tro at en mor ville drepe sine egne barn. Uhyggen krep innover meg, men jeg røpte meg ikke. Så gikk fru Goebbels opp i den øvre bunkeren med hele flokken. Jeg så aldri barna igjen.

Senere kom fru Goebbels rolig ned og la kabal mens hun røkte sigaretter i det samme værelset. Da hadde hun forgiftet samtlige av barna. Det fikk jeg vite om aftenen, sier Rochus Misch.

Den dagen hjalp han en tekniker med å legge en ledning til russernes hovedkvarter i Tempelhof, bare tre kilometer unna. General Krebs forhandlet med russerne, men uten hell. Beboerne fra den nedre og øvre bunker fikk ikke fritt leide ut av Berlin.

Til gjengjeld ba Misch Joseph Goebbels om å bli fritatt fra tjenesten. Goebbels fritok ham, men Misch forlot ikke bunkeren. Av den grunn opplevde han enda to selvmord på nærmeste hold. Generalene Krebs og Burgdorf skjøt seg selv. Da klarte ikke Misch mer. Han falt nærmest besvimt om og sovnet bak sentralbordet.

Tatt til fange

Først neste morgen ble han vekket av teknikeren Johannes Hentschel. Nå var det på høy tid å komme seg vekk. Natten igjennom hadde bunkeren sine beboere enten begått selvmord – som ekteparet Goebbels – eller forlatt stedet. Nå var det bare Misch og teknikeren tilbake.

– Jeg rev ut alle ledningene til sentralbordet og fjernskriveren, gikk gjennom bunkerne og Kancelliet og ut på Wilhelmplassen. Der gikk jeg ned i tunnelen til undergrunnsbanen og videre nordover.

På veien møtte jeg meget overraskende Linge og en til av våre. Vi snek oss gjennom den mørke tunnelen, og ved slusen under elven Spree måtte vi klemme oss gjennom en smal sprekk.

Vi gikk og gikk i timevis, hele tiden redde for å støte på russerne. Endelig, ved Stettiner undergrunnsstasjon, hørte vi tyske stemmer gjennom luftesjakten. En kamerat speldet opp og så tyske soldater. Vi trodde vi var sikre, og kravlet opp.

Vi landet midt på en plass der alle var tatt til fange. Linge ble så forvilet at han ville skyte seg. Jeg slo pistolen ut av hånden på ham og sparket den vekk.

Ja, så bar det mot Russland, til fots. Først fra Posen (nåværende Poznań i Polen) fikk vi kjøre tog til Moskva. Vi ankom i oktober, forteller Rochus Misch.

I ni år var Rochus Misch krigsfange i en rekke forskjellige fangeleirer mellom Leningrad (nå St. Petersburg) og Kasakhstan. Da han ble løslatt i 1954, befant han seg i Stalingrad (nå Volgograd). Derfra tok han seg til Berlin, flyttet inn i svigerfarens hus, åpnet en fargehandel og levde et tilbaketrukket liv.

HVER DAGEN MED FØREREN

ROCHUS MISCH var ikke bare en av Adolf Hitlers tro tjenere i bunkeren. Han tilbrakte mye tid sammen med sin sjef i hovedkvarteret Berghof i Berchtesgaden. Den pensjonerte fargehandleren forteller gjerne om sammenkomstene Hitlers elskerinne Eva Braun arrangerte i hagen på Berghof.

Med glad stemme forteller han følgende historie: En sommer i den store hagen på Berghof satte en av Misch' soldatvenner en liten, svart terrier inn til de hvite kaninene som løp rundt i en innhegning på gressplenen. Hitlers kommentar? «Det kan jo bli spennende å se hvilken rase som kommer ut av det.»

Behagelig Hitler

I betraktning av Adolf Hitlers ekstrene rasepolittikk finner jeg anekdoter mer morbid enn morsom. Men Rochus Misch ler hjertelig.

Når vi snakker om at hans elskede sjef drepte millioner av jøder, avslører Misch – som en triumf under et slag kort – at Hitlers første sjåfør var jøde, at hans private kokke i Rikskanselliet var jødinne og at hans yndlingsgalleri i München hadde en jødisk innehaver.

Som om det beviser eller rettferdiggjør noe som helst. Men det gjør det kanskje for Rochus Misch, som fulgte Adolf Hitler nesten hvor han gikk og sto. Han var med når sjefen skiftet mellom sine 13 hovedkvarterer spredt over det nåværende Tyskland, Polen og Ukraina. Når Hitler steg om bord i sitt spesialtog «Amerika» (senere omdøpt til «Brandenburg»), hoppet Misch på den neste vognen. Relste Hitler med fly, fløy Misch med.

– Det var behagelig å arbeide for Hitler. Han verdsatte oss, var vant til at vi var hos ham natt og dag. Han var imøtekommende og en god sjef. Han ga meg 20 flasker rødvin og 20 flasker hvitvin årgang 1921 til bryllupet mitt.

Tjente landets leder

Misch legger ikke skjul på at han var glad for tjenesten sin.

– Jeg, en foreldreløs bondegutt, ble satt til å tjene direkte under landets leder. Jeg tilbrakte krigen varmt og tørt på tykke gulvtepper, mens milli-

oner av andre kjempet i snø og kulde ved fronten. Jeg fikk ha min kone og datter i nærheten. Jeg fikk nok å spise, og kom ut og fikk sett meg om. Det var en meget interessant jobb, fastslår han.

Misch hadde som oppgave å sørge for kommunikasjon med omverdenen. Først fra Rikskanselliet, og i krigens siste fase også fra den underjordiske bunkeren i Berlin. Han gjorde også tjeneste som livvakt og kurér, enten det nå gjaldt en depeche til Mussolini eller et brev til Hitlers søster Paula i Wien.

Ved spisebordet i stuen, under en seksarmet lampe som en gang hang i forstuen til Adolf Hitlers røkeverrelse i Rikskanselliet, snakker Misch seg varm om livet med «der Chef». Om hvor rettferdig han var overfor sine ansatte, og om hvor glad han var i sin hund Blondi, som selvsagt var en tysk schæfer.

Mye som ikke stemmer

Lampen fikk Misch av Hitler da de allierte luftangrepene over Berlin begynte å få takene i Rikskanselliet til å riste. Av fare for at lampene skulle deise i gulvet, ble de erstattet av enkle lysperer.

– Jeg kan bare si at jeg etter krigen har lest en masse om Hitler som ganske enkelt ikke stemmer. At det var forbudt å fotografere ham, for eksempel. Tull, jeg har massevis av foto, sier Misch.

Han bretter dem ut på spisebordet, et panorama av gamle soldatbilder fra rundt 1942, fra Hitlers ulike hovedkvarterer. Fra yndlingsstedet ved Berchtesgaden ser vi en privat Führer som leier en liten gutt. Rene idyllen.

Den gamle filmen fant hans kone i

HITLERS «GRAV»: Rochus Misch peker på stedet der han er sikker på at Adolf Hitler og Eva Braun ble brent 30. april 1945. Det er i dag en sandkasse i et boligområde nær Potsdamer Platz i Berlin.

«Ingen visste om bunkeren ville bli sprengt i luften, om russerne ville gasse oss, eller hva som ville skje. På den annen side var jeg så utmattet og likegyldig at...»

Som trofast tjener, telefonoperatør og livvakt fulgte han Adolf Hitler på nært hold gjennom hele krigen. Rochus Misch (75) er det ene av to gjenlevende øyenvitner til krigens siste uker i Hitlers bunker. Han er ikke i tvil om at Hitler — etter eget ønske — ble brent. Misch hevder også å kunne påvise stedet hvor det skjedde. I dag leker små barn i en sandkasse over bombekrateret.

den østlige delen av Potsdamer Platz i Berlin ligger en jordhaug der nynazister 20. april hvert år valfarter for å feire Adolf Hitlers fødselsdag. De tror det var under her Hitler begikk selvmord sammen med Eva Braun. Men de tar feil, ifølge Rochus Misch.

Potsdamer Platz var Berlins bankende hjerte før i tiden. Men med den annen verdenskrig og Tysklands deling avgikk den ved døden. Nå ligger den der som en forblåst ørken der berlineerne lufte hundene sine.

Rochus Misch peker ut et sted ca. 300 meter sørøst for haugen på den østlige plass. Her, lå bunkeren der Adolf Hitler ga sin nybakte hustru cyanidium og deretter skjøt seg selv. Nå er stedet omgitt av moderne boligblokker med hundrevis av leiligheter.

Satt fyr på

Etterpå, forteller Misch, ble ekteparet båret ut av bunkeren, lagt i et bombekrater, overhelt med bensin og satt fyr på. Hitler hadde gitt ordre om at liket hans ikke måtte falle i russernes hender. Brannstedet er, selv i dag, bevart på et noe makabert vis, takket være Misch. I grøntanlegget mellom husene er det en stor, sirkelrund sandkasse som er innrammet av svære, runde trestubber. Her sitter små barn og leker i sanden. Kunne de grave tre-fire meter ned med de små plastspadene sine, ville de nå ned til stedet der Adolf Hitler og Eva Braun gikk opp i flammer 30. april 1945.

— Jeg fortalte gartnerne som laget anlegget at her ble Hitler brent. Så anla de sandkassen, påstår iallfall Rochus Misch. I fem år, fra april 1940 til 2. mai 1945, var han en av de trofaste tjenerne i Rikskanselliet. Han var kurér, telefonoperatør og livvakt. Han var den nest siste til å forlate bunkeren.

Som i en kiste

Han forteller om krigens siste uker under jorden:

— Det var uhyggelig stille i den nederste bunkeren. Veggene var jo over to meter tykke, betongtaket var

over to og en halv meter tykt, så jeg følte meg nærmest som i en kiste. Bare ventilatoren summet uavbrutt.

Vi var ikke mange mennesker der nede. Jeg selv, teknikeren Johannes Hentschel, «der Chef» (Hitler), hans tjener Heinz Lange, legen Ludwig Strumpfegger, Eva Braun og Martin Bormann (Hitlers sekretær). Senere kom Joseph Goebbels (propagandaministeren) til. Flere var det ikke plass til. Resten bodde i den øvre bunkeren, og kom bare ned når de hadde et ærend.

Jeg gikk opp i Kanselliets kjeller for å spise og sove. Bortsett fra den siste uken. Da lå jeg i en sovepose på gulvet bak sentralbordet. Jeg hadde nok å gjøre med generaler som skulle i møter med «der Chef», og med å lokalisere folk når det var telefon til dem. Jeg var til slutt helt utmattet. Som alle andre også var det.

Rochus Mischs sentralbord var skrått over gangen for Hitlers arbeidsværelse. Time etter time kunne han følge med i hvordan det gikk med sjefen. Det gikk nedover bakke, som det hadde gjort i årevis.

«Der Chef» ble en annen da felttoget mot Russland startet i juni 1941. Han trakk seg tilbake og ble mer og mer ensom. Han var en knekket mann da han gikk ned i bunkeren, sier Misch og rister på hodet.

Blir vi gasset?

Han gjør for øvrig oppmerksom på at ingen den gangen kalte bunkeren for «Førerbunkeren». Den var ganske enkelt luftbeskyttelsesrom for regjeringen, og det var ikke meningen at noen skulle bo der permanent. Rommene var bitte små, rundt tre ganger tre meter. Først da Hitler flyttet ned i dem, tok han noen møbler med. Bare fordi situasjonen utviklet seg som den gjorde, har ettertiden døpt beskyttelsesrommet «Førerbunkeren».

Rochus Misch har nok å fortelle om. Den siste uken i bunkeren var fylt av uhyggelige og merkelige begivenheter. 20. april feiret Hitler for siste gang sin fødselsdag, med gjestene proppet sammen i korridorene. Han ble 56 år.

Fra den dagen begynte Misch å føle angst.

— Når jeg gikk ned og de svære ståldørene lukket seg bak meg, ble jeg redd. Ingen visste om bunkeren ville bli sprengt i luften, om russerne ville gasse oss, eller hva som ville skje. På den annen side var jeg så utmattet og likegyldig at...

Eva Braun var flyttet inn i bunkeren en uke tidligere. Nå søkte ekteparet Goebbels og deres seks barn også

BLA OM ► Og hva så...

FAVORITTSTEDET: Landstedet Berghof ved Berchtesgaden var rammen om en utstrakt selskapelighet, som Eva Braun sto for. En av soldatene moret selskapet med å slippe en terrier opp i kantineinnhegningen. — Det kan jo bli spennende å se hvilken rase som kommer ut av det, kommenterte Hitler, her hånd i hånd med Albert Speers sønn. Rochus Misch tok bildet sommeren 1942.

kjelleren for noen år siden. Først i juli i år fikk Misch en bekjent til å fremkalle og kopiere den.

Rochus Misch tiltrådte sin tjeneste i april 1940 og ble plassert i adjutant-føyen av kanselliet, der også Hitler hadde sin leilighet. Den var ikke spesielt storslagen, synes Misch nå i ettertid. Et forværelse, et møteværelse, kontor og sovekammer. Fra forværelset gikk det en dør inn til rommene der Hitlers elskerinne Eva Braun holdt til.

Så ham i øynene

I begynnelsen var unge Misch redd for å møte sin sjef i korridorene, men det fortok seg snart.

— Snart kunne jeg gå inn til ham med telegrammer og se ham i øynene før jeg trådte et par skritt tilbake, sier Misch, som i løpet av sine fem tjenesteår så Hitler til alle døgnets tider. Han forteller leende at han til og med har sett sjefen i nattskjorte en gang han kom ut på trappa og forlangte en varmekanne.

Politikk

Politikk vil Rochus Misch ikke inn på.

— Jeg forstår meg ikke på politikk, og jeg var aldri med i NSDAP (det nasjonalsosialistiske partiet). Ingen — heller ikke «der Chef» — spurte om det eller forlangte det. Jeg har aldri vært medlem av noe politisk parti, er svaret hver gang jeg forsøker å sette hans daværende sjef inn i de grusomme sammenhengene som fant sted utenfor det beskyttede livet i kretsen rundt Hitler.

IDYLL: Eva Braun fotograferte Hitler sammen med et av rustningsminister Albert Speers barn på Berghof. Unge Misch forevirket dem alle tre.

AVSLAPPET: Unge Rochus Misch fikk selv anledning til å slippe av på Berghof. Han var stolt både over uniformen og tjenesten i Hitlers umiddelbare nærhet. — Men jeg var aldri nazist, påpeker han i dag.

“Det var behagelig å arbeide for Hitler. Han verdsatte oss, var vant til at vi var hos ham natt og dag. Han var imøtekomende og en god sjef.”